

Södertörns högskola 14 dec. 2022, Svenska språkets ställning i EU – särskilt om momsforskningen, advokat, jur. dr Björn Forssén; kontakt Sh: docent Patricia Jonason

***Momsforskningen i Sverige – svenska språkets ställning*, JFT 6/2021 s. 412-447**

- Engelskans betydelse i momsforskningen i Sverige (1994-2020) överbetonas enligt min mening på bekostnad av svenska språket och andra officiella EU-språk.
- Detta har enligt min uppfattning lett till en utveckling på väg mot att metodfrågan förenklas så att en komparativ metod eller empirisk undersökning inte används, utan en rättsdogmatisk och till och med vad jag benämner en rent rättsdogmatisk metod används i momsforskningen i Sverige.
- Jag anför i mina artiklar att den rättsdogmatiska metoden kan utvecklas genom att Legal Semiotics används som ett verktyg vid tillämpning av t.ex. den metoden.

Vad är mervärdesskatt enligt EU-rätten?

- Mervärdesskatteprincipen följer av artikel 1.2 i EU:s mervärdesskattedirektiv (2006/112/EG).
- Forskaren som väljer en komparativ metod eller en rättsdogmatisk metod kompletterad med en komparativ metod tar en stor risk om denne okritiskt godtar uppgifter från OECD om vilka länder utanför EU (tredjeländer – TL) som har moms.
- Om en komparativ metod ska ingå i studien, bör minst ett annat EU-land användas som jämförelseunderlag, och TL som inte har moms enligt EU-rätten undvikas helt.

Kompetensfrågan och artikel 203 i mervärdesskattedirektivet/1 kap. 1 § tredje st. ML

Kompetensen är i princip kvar hos Sverige när det gäller förvaltningsrätt och straffrätt.

- En betalningsskyldighet för ett i faktura som moms felaktigt benämnt belopp infördes 2008 i 1 kap. 1 § tredje st. och 2 e § mervärdesskattelagen (1994:200), ML, med stöd av den fakultativa bestämmelsen artikel 203 i mervärdesskattedirektivet.
- Ett sådant belopp är **mervärdesskatt** enligt 3 kap. 1 och 12 §§ skatteförfarandelagen (2011:1244), men inte materiellt sett enligt 1 kap. 1 § tredje st. och 2 e § ML.
- Eftersom 2 § skattebrottslagen (1971:69) innehåller ordet **skatt** utan någon utvidgning till att omfatta ett som moms felaktigt benämnt belopp i en faktura, anser jag att det inte är ett skattebrott att inte redovisa ett sådant belopp till Skatteverket. I förarbetena (prop. 2007/08:25 s. 90) anges: ”För att ytterligare understryka att en felaktigt debiterad mervärdesskatt inte ska leda till annat än en betalningsskyldighet för den som felaktigt har debiterat skatten föreslås dock att betalningsskyldigheten för detta felaktiga belopp regleras i en separat paragraf, 1 kap. 2 e § ML.”
- Det går inte att lagstifta om beskattning i en förfaranderegler eller i en redovisningsregel, utan handlingsimperativet *redovisa mervärdesskatt* måste framgå av den materiella lagstiftningen, dvs. ML (jfr huvudregeln 1 kap. 2 § första st. 1 ML).
- Enligt min mening har långa fängelsestraff utdömts i vissa fall av momsbedrägerier av s.k. karuselltyp utan att stöd finns för en mervärdesbeskattning.

EU-domstolen anser att olika språkversioner av en EU-regel ska jämföras vid tolkning

- EU-domstolen anser enligt pkt 18 i målet 283/81 (CILFIT), att hänsyn ska tas vid tolkning av EU-bestämmelser till att dessa är avfattade på flera officiella EU-språk och att de är lika giltiga.
- En tolkning av en EU-rättslig bestämmelse kräver enligt EU-domstolen en jämförelse av de olika språkversionerna. För att reda ut om det vid oklarheter angående använda termer finns en avsedd skillnad i betydelse från EU-domstolens sida i en dom rekommenderas ibland följande.
- En jämförelse görs av den egna språkversionen av EU-domen med språkversionen på aktuellt rättegångsspråk i domen och med den franska språkversionen, eftersom franska är det språk som EU-domstolen använder vid sin överläggning. Den egna (svenska) språkversionen av en EU-dom bör jämföras med den engelska och/eller franska, och för exakthet förordas att den franska beaktas (jfr mina hänvisningar till Leo Mulders respektive till Ulf Bernitz i mina båda avhandlingar, vilka är tillgängliga på www.forssen.com/Böcker m.m. och på www.diva-portal.org).
- På sidan 431 i artikeln nämner jag också att det på sidorna 51–53 i SOU 2002:74 (Mervärdesskatt i ett EG-rättsligt perspektiv) Del 1 finns en tabell över de grundläggande termerna i sjätte momsdirektivet (77/388/EEG) på svenska, engelska och franska. Det visar enligt min mening också på betydelsen av franskan i momsforskningen.
- I EU-målet C-216/97 (Gregg), som gällde sjätte momsdirektivet, var rättegångsspråket engelska. I min licentiatavhandling tolkade jag EU-domstolens uttalande i punkt 20 om principen om en neutral moms på svenska, engelska och franska (jfr s. 92 och 93 i min licentiatavhandling). På svenska anges att neutralitetsprincipen hindrar att företag som tillhandahåller samma varor och tjänster behandlas olika *i mervärdesskattelhänseende*. På engelska uttrycker domstolen att det gäller *the levying of VAT*, medan den på franska använder uttrycket *perception de la TVA*. Den franska språkversionen ligger enligt min mening närmare den svenska, varför neutralitetsprincipen avser det mera generella om uppbörden av momsen och inte den mera specifika frågan om momspåslaget, vilken domstolen inte tar upp på franska.
- Forskaren bör också särskilt tänka på att svenska även är officiellt språk – jämte finska – i Finland. Jfr min doktorsavhandling och de olika behandlingarna av icke-rättssubjekt i de svenska och finska mervärdesskattelagstiftningarna. Jag anser att kravet på fullständighet i momsforskningen avser material i både Sverige och Finland.

Konklusionerna i artikeln: tabellerna över metod och språkval för avhandlingarna

På sidan 443 i artikeln redogör jag i tabeller, vilka även återges nedan, för de båda metodologiska huvudspåren i min metodartikel, Momsforskningen i Sverige – metodfrågor (JFT 6/2020 s. 716-757), avseende momsavhandlingarna i Sverige 1994-2020, och om en ”positiv tendens” eller ”negativ tendens” kan anses föreligga angående dem för förväntat forskningsresultat avseende frågan om implementeringen i ML av bestämmelserna i EU:s mervärdesskattedirektiv och om avhandlingen är avfattad på svenska eller engelska språket.

Tabell – huvudspår 1

Avhandling	Metod	Tendens	Språk
Westberg 1994	Komparativ	Positiv	Svenska
Alhager 2001	Rättsdogmatisk kompletterad med komparativ	Positiv	Svenska
Rendahl 2009	Komparativ	Negativ	Engelska
Sonnerby 2010	Rättsdogmatisk kompletterad med komparativ	Positiv	Svenska
Forssén 2011	Rättsdogmatisk kompletterad med komparativ	Positiv	Svenska
Forssén 2013	Rättsdogmatisk kompletterad med komparativ	Positiv	Svenska
Papis-Almansa 2016	Rättsdogmatisk kompletterad med komparativ	Negativ	Engelska

Tabell – huvudspår 2

Avhandling	Metod	Tendens	Språk
Öberg 2001	Sedvanligt rättsdogmatisk*	Negativ	Svenska
Henkow 2008	Rent rättsdogmatisk**	Negativ	Engelska
Senyk 2018	Sedvanligt rättsdogmatisk*	Negativ	Engelska
Ek 2019	Sedvanligt rättsdogmatisk*	Negativ	Svenska
Lindgren Zucchini 2020	Rent rättsdogmatisk**	Negativ	Engelska

*[I Öberg 2001 uttalas att en sedvanligt rättsdogmatisk metod tillämpas, och i Senyk 2018 och Ek 2019 utläser jag att tillämpad rättsdogmatisk metod också är att uppfatta som en – i skatterättsforskningen i Sverige – sedvanlig sådan.]

**[Beteckningen rent rättsdogmatisk metod använde jag första gången i metodartikeln i JFT.]

I *huvudspår 1* uppvisar samtliga avhandlingar avfattade på svenska språket en ”positiv tendens” för implementeringsfrågan, och metoden i dessa fall är komparativ eller rättsdogmatisk kompletterad med en komparativ metod. **Rendahl 2009** respektive **Papis-Almansa 2016** är avfattade på engelska och metoden är komparativ respektive rättsdogmatisk kompletterad med en komparativ metod. Det som ger en ”negativ tendens” med de båda avhandlingarna beträffande implementeringsfrågan är att de saknar ett internt perspektiv på EU-rätten på momsområdet beträffande den komparativa analysen, till skillnad från avhandlingarna som är avfattade på svenska och där komparation sker med andra EU-länder.

Även om Marta Papis-Almansa inte har svenska som modersmål, borde referenserna i **Papis-Almansa 2016** inte ha begränsats till att avse endast de momsavhandlingar i Sverige som dåförtiden var avfattade på engelska språket, det vill säga **Henkow 2008** och **Rendahl 2009**. Något liknande tillvägagångssätt som jag beskriver som klarläggande vid tolkning av oklara EU-domar, med användning av fler än ett officiellt språk inom EU, används inte heller i **Rendahl 2009** eller **Papis-Almansa 2016**. Jag betecknar öppenheten gentemot andra språk än engelskan som svag i de båda avhandlingarna. Min bedömning av språkfrågan i samband med avhandlingarna i huvudspår 1 är sålunda att engelska språket används i momsforskningen i Sverige – medvetet eller omedvetet – för att väga upp ett forskningsresultat som kan förväntas bli negativt för implementeringsfrågan på grund av brister vid metodvalet.

I *huvudspår 2* är det också tämligen tydligt beträffande språkfrågan att engelska språket används – medvetet eller omedvetet – för att väga upp ett sannolikt negativt forskningsresultat för implementeringsfrågan på grund av brister vid metodvalet. Angående de sedvanligt rättsdogmatiska avhandlingarna är **Öberg 2001** och **Ek 2019** avfattade på svenska, medan **Senyk 2018** är avfattad på engelska. Jag har markerat ”negativ tendens” för forskningsresultatets användbarhet för implementeringsfrågan för dessa, men **Öberg 2001** på svenska och **Senyk 2018** på engelska tar ut varandra beträffande språkfrågan. Valet av en rättsdogmatisk metod utan någon kompletterande komparativ analys i **Öberg 2001** verkar ha baserats på en missriktad uppfattning om EU-rättens betydelse för ämnet däri, och implementeringsfrågan berörs inte i **Senyk 2018**, utan mervärdesskatten berörs mera i ett nationalekonomiskt perspektiv däri.

Även om **Senyk 2018** tar upp frågor om placeringen av omsättningen när det gäller leveranser och unionsinterna förvärv, är det i **Ek 2019** som leveranser och unionsinterna förvärv i mervärdesskatterätten ges en studie *i* mervärdesskatterätt. Det är det begränsade materialet däri som gör att jag anser att en ”negativ tendens” uppkommer för användbarheten av **Ek 2019** avseende implementeringsfrågan. **Senyk 2018** utgör mera en studie *om* mervärdesskatterätten beträffande vilken medlemsstat som har beskattningsrätten avseende leveranser och unionsinterna förvärv, och har mera karaktären av en handledning än en avhandling där implementeringsfrågan behandlas beträffande sådana transaktioner eller så bör **Senyk 2018** ses som en avhandling om moms i ett nationalekonomiskt perspektiv. I det sistnämnda perspektivet kunde det ha varit mera befogat att avfatta **Senyk 2018** på engelska än om avhandlingen ska uppfattas som en studie *i* mervärdesskatterätt beträffande fördelningen av beskattningsrätten.

Det är dock beträffande tillämpningen av vad jag betecknar som en rent rättsdogmatisk metod i **Henkow 2008** och **Lindgren Zucchini 2020** som det blir tydligast i *huvudspår 2* att engelska språket används – medvetet eller omedvetet – för att väga upp ett forskningsresultat för implementeringsfrågan som kan förväntas bli negativt på grund av brister vid metodvalet. I avsnitten 2.5.1–2.5.4.2 i artikeln visar jag att en rent rättsdogmatisk metod riskerar att leda till att forskningen i mervärdesskatterätten inte längre behandlas som ett rättsvetenskapligt ämne. Jag anför där att jag i avsnitt 5.2 i metodartikeln konkluderade att detta är risken med att vid metodvalet för momsforskningen utgå från rättsdogmatiken skulle vara särskilt lämpad därvidlag, såsom anförs i **Henkow 2008**, eller något som kan väljas reservationslöst för momsforskningen, såsom sker i **Lindgren Zucchini 2020**. Jag har visat att metodvalet i sistnämnda avhandling ledde till avgränsningar som omöjliggör en problematisering av ämnet, sammansatta transaktioner i momshänseende, genom att avdragsrätten inte berörs i avhandlingen. Därmed har författaren avgränsat bort ett av de kriterier som ingår i vad som utgör mervärdesskatteprincipen enligt artikel 1.2 i mervärdesskattedirektivet, nämligen att däri ska ingå en i princip generell avdragsrätt. Annars är det inte fråga om att det är vad som förstås med moms enligt EU-rätten som undersöks, utan om en bruttoomsättningsskatt (punktskatt). Det bör således också beaktas av den som vid en komparativ analys anlägger ett externt perspektiv på EU-rätten på momsområdet, dvs. använder tredjeländer som jämförelseunderlag.

Sålunda anser jag att en utveckling där engelskan hålls före svenska språket i momsforskningen i Sverige bör motverkas av universitet och högskolor. Detta framför allt vid en fortsatt acceptans av att rättsdogmatiken skulle vara något som metodologiskt är särskilt lämpat för rättsvetenskapliga studier i ämnet mervärdesskatterätt, det vill säga om vad jag benämner en rent rättsdogmatisk metod visar sig bli återkommande inom forskningen i

mervärdesskatterätt i Sverige. På sidan 441 i artikeln anför jag att den rättsdogmatiska metoden kan utvecklas genom att den tillförs juridisk semiotik som ett verktyg, varvid jag hänvisar till att jag har anfört detta också i metodartikeln (s. 752), med hänvisning till sidan 320 i min artikel Juridisk semiotik och tecken på skattebrott i den artistiska miljön. JFT 5/2018 s. 307–328. En sådan utveckling av den rättsdogmatiska metoden bör enligt min mening ske, oavsett om den metoden kombineras med en komparativ metod eller med empiriska undersökningar.

Lästips och info om var artiklarna och böckerna av Björn Forssén är tillgängliga på nätet

För en fördjupad läsning hänvisar jag till språkartikeln respektive metodartikeln i JFT, vilka finns tillgängliga på www.forssen.com/Artiklar open access:

- Momsforskningen i Sverige – svenska språkets ställning, JFT 6/2021 s. 412-447; och
- Momsforskningen i Sverige – metodfrågor, JFT 6/2020 s. 716-757.

Jag har översatt de båda artiklarna till engelska och dessutom låtit översätta språkartikeln till finska, och dessa versioner är också tillgängliga på www.forssen.com/Artiklar open access.

Jag har som en introduktion till ämnet i fråga även kortversioner av artiklarna, nämligen:

- beträffande språkartikeln, Momsforskningen i Sverige – vart är den på väg? Del 3 (publicerad 2022-10-31 i Tidningen Balans fördjupningsbilaga 2 s. 1-8); och
- beträffande metodartikeln, Momsforskningen i Sverige – vart är den på väg? Del 1 (publicerad 2021-03-25 i Tidningen Balans fördjupningsbilaga 2 s. 22-28), och Momsforskningen i Sverige – vart är den på väg? Del 2 (publicerad 2021-04-07 i Tidningen Balans fördjupningsbilaga 2 s. 29-36).
[Alla tre artiklarna är tillgängliga på www.tidningenbalans.se/Fördjupning och www.forssen.com/Artiklar open access.]

På sidorna 751 och 752 i metodartikeln varnar jag för att forskaren hamnar i vad jag kallar för matematikfällan i momsforskningen, om verktyg (modeller) används till stöd för exempelvis den rättsdogmatiska metoden för analysen av frågor inom mervärdesskatterätten på ett sådant sätt att verktyget (modellen) görs till metoden i sig för studien. Ett sådant tillvägagångssätt bidrar till att ämnet inte längre behandlas som rättsvetenskapligt, eftersom studien därmed enbart innebär deduktion, och någon induktion kan inte uppkomma som utvecklar kunskapen i ämnet mervärdesskatterätt. Jag har varnat för matematikfällan även i en artikel i Tidningen Balans, Matematikfällan i forskningen – avseende mervärdesskatterätten (publicerad 2020-04-20 i Tidningen Balans fördjupningsbilaga 2 s. 17-27). Jag får i sammanhanget också nämna min forskningsinriktade artikel Mervärdesskattens yttre gränser – en modell för forskare och processförare vid jämförelse av mervärdesskattelagen med EU-rätten (publicerad 2019-09-27 i Tidningen Balans fördjupningsbilaga 3 s. 19-26). [Artiklarna är tillgängliga på www.tidningenbalans.se/Fördjupning och www.forssen.com/Artiklar open access.]

Även min nämnda artikel Juridisk semiotik och tecken på skattebrott i den artistiska miljön, JFT 5/2018 s. 307–328, är tillgänglig på www.forssen.com/Artiklar open access.

Jag skrev från början semiotikartikeln på engelska, och den versionen finns som bilaga (jämte Abstract) i en e-bok som jag har skrivit om law and language, **Law and Language on The Making of Tax Laws and Words and context – with Legal Semiotics**. Bilagan betecknas som ett paper, med titeln *On signs of tax crime in an artistic environment*. Den engelska

versionen granskades av professor Laura Ervo, Örebro universitet, som också lät Anne Wagner, semiotikexpert i Frankrike, läsa den. Boken är tillgänglig på www.forssen.com/PFS Böcker under länken **011Röd**. Jag anser att engelska passar bra för ämnet law and language, eftersom det är ett internationellt ämne och fråga inte är om implementering av EU-rätt. Särskilt i förhållande till 011Röd nämner jag följande tre av mina böcker:

- I början av 011Röd gör jag ett annat paper, *The Entrepreneur and The Making of Tax Laws: An Introduction of a new branch of fiscal sociology*. Jag har i en föregående e-bok, **The Entrepreneur and the Making of Tax Laws – A Swedish Experience of the EU law** (som finns tillgänglig på www.forssen.com/PFS Böcker under länken **010Röd**), introducerat *The Making of Tax Laws* (icke att förväxlas med *the making of tax law*) som en bro mellan aspekter om nationalekonomi respektive sociologi på fiscal sociology (FS), skattesociologi. Min tanke med att tillföra grenen *The Making of Tax Laws* till ämnet FS är att utveckla metoder för att undvika att själva skattelagstiftningsprocessen ger upphov till *communication distortions* mellan lagstiftarens intentioner och tillämparens uppfattning av den skrivna skatteregeln.
- När det gäller momsen har jag skrivit en e-bok inom ämnet FS, där jag behandlar den svenska momsen i ett law and language-perspektiv, **Ord och kontext i EU-skatterätten – En analys av svensk moms i ett law and language-perspektiv** (som finns tillgänglig på www.forssen.com/PFS Böcker under länken **034Blå**). Boken ska ge lagstiftaren uppslag till att förbättra processen med att skapa skatteregler samt ge praktiker verktyg i skatteprocessen och i brottmål där skatt berörs.
- I en e-bok som föregick 034Blå, nämligen **Momsreform II: Förslag för Sverige, EU och forskningen** (som finns tillgänglig på www.forssen.com/PFS Böcker under länken **033Blå**), lämnar jag förslag till ändringar av ML och av vissa EU-regler på området.

[Förhoppningsvis kan böckerna 010Röd, 011Röd, 033Blå och 034Blå inspirera författare av avhandlingar i law and language, FS, AI eller mervärdesskatterätt eller kombinationer av dessa ämnen.]

Mina avhandlingar är tillgängliga på www.forssen.com/Böcker m.m. och www.diva-portal.org:

- Skattskyldighet för mervärdesskatt – en analys av 4 kap. 1 mervärdesskattelagen (Jure Förlag AB, Stockholm 2011), licentiatavhandlingen; och
- Skatt- och betalningsskyldighet för moms i enkla bolag och partrederier (Örebro Studies in Law 4, Örebro universitet 2013) doktorsavhandlingen. Jag har översatt sistnämnda till engelska och även den versionen, *Tax and payment liability to VAT in enkla bolag* (approx. joint ventures) and *partrederier* (shipping partnerships), är tillgänglig på www.forssen.com/Böcker m.m. och www.diva-portal.org.

Varning för uttrycken EU-moms och EU-rättslig metod och kontradiktoriska resonemang samt för uppfattningar om EU konstitutionellt sett

Det finns ingen EU-moms och inte heller EU-skatt. En EU-skatt diskuterades 2004, men lades på is i EU:s långtidsbudgetar. EU-domstolen tillämpar vissa tolkningsprinciper, men forskningen har ingen EU-metod. Kontradiktoriska argument kan leda fel: ”om a är rätt måste b vara fel” är irrelevant, om både a och b är fel och forskaren bör söka c och kanske d, e osv. Om 1 + 1 kan bli 3, föreligger induktion, och inte enbart deduktion.

EU är inte en stat, utan en internationell mellanstatlig organisation med en stor del av överstatlig karaktär. Principen om EU-rättens företräde framför nationell rätt är grundläggande för EU-rättens genomslag i medlemsstaterna [jfr EU-målet 6-64 (Costa)]. En EU-grundlag (konstitution) beslutades 2004, men ratificerades inte av samtliga medlemsstater, varför principen inte kodifierades. Jfr ang. min idé om en normhierarkisk s.k. Europatrappa, vilken jag har presenterat vid föreläsningar hos Sh 2015-2020 – första gången den 3 mars 2015 (se www.forssen.com/Material FÖ SEM m.m.). Därvid framhåller jag betydelsen av *processrätten* för att beskriva förhållandena mellan regler för vilka kompetensen tillhör Sveriges riksdag, EU:s institutioner eller Europarådet.